

РЕЦЕНЗИЯ

От: **доц. д-р Ивайло Дончев Беев,**
УНСС, научна специалност „Политическа икономия“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по научна специалност „Политическа икономия“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №768/25.03.2022 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Иванина Цекова Манчева**
Тема на дисертационния труд: **„Механизъм на функциониране и ефективност на пазара на информационни стоки“**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Иванина Манчева се е обучавала по докторска програма към катедра „Икономикс“, Общикономически факултет на УНСС по научна специалност „Политическа икономия“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №952/11.04.2019 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 2019-2022 г. Дисертационния труд е разработен под научното ръководство на доц.д-р Вера Пиримова (катедра „Икономикс“, ОИФ на УНСС).

През периода на обучението докторант Иванина Манчева е изпълнила в срок всички дейности, предвидени в индивидуалния учебен план. Докторантката е положила успешно, с високи оценки всички планирани изпити по задължителни дисциплини за професионалното направление (блок А) и по дисциплини за научната специалност (блок Б). Осъществила е изследователската работа в срок и на високо равнище, реализирала е планираните и отговарящи на изискванията публикации.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за защита дисертационен труд е в общ обем от 232 стандартни страници, от които 210 страници основен текст. Дисертационното изследване е със стандартна, логически издържана структура – състои се от увод, три глави и заключение; вкл. 5 фигури и графики, 6 таблици, както и списък на използваната литература и информационни източници.

Докторантът демонстрира много добра осведоменост по изследваната проблематика – в текстовете са използвани и коректно са цитирани множество научни източници, при разработването на дисертацията са ползвани общо 328 литературни източника (сред които публикации по разглежданата проблематика от български и чуждестранни автори, преводна литература на български и руски езици, както и

оригинални произведения на руски и английски езици). Специално са обособени (в списък към използваната литература) и източници на данни (общо 22 бр.).

Актуалността на проблематиката е безспорна, подразбира се от темата, но и е много добре пояснена в увода, както и в цялото изложение на дисертацията. Информацията и информационно-комуникационните технологии (ИКТ) навлязоха вече във всички сфери на икономиката и в живота на хората, развиват се все по-интензивно, непрекъснато се обновяват и разнообразяват. Създаването (респ. предлагането), използването (респ. търсенето) на обособилите се нови информационни стоки, поставиха сериозни предизвикателства пред науката и изискват адекватно научно обяснение – тъй като създаването и ползването им съществено се различава от познатите и наложени в теорията обяснителни модели за традиционните стоки, заради съществените различия на информационните стоки, спрямо традиционните. Това обосновава интересът към механизма на функциониране и ефективността на пазара на информационни стоки, като същевременно е ясна индикация за актуалността и необходимостта от изследване на високо теоретично равнище. Доказателство за това е все по-засилващия се интерес от страна академичната общност по проблематиката. Съвсем естествено е – като при всяка нововъзникваща област на изследване и при която научните схващания и концепции за тях са в процес на разработване, да се констатира, че те са по-често откъслечни и не са достигнали необходимата завършеност и аргументираност (като цяло). Това недвусмислено подчертава необходимостта и научните достойнства на разработения дисертационен труд.

В тясна връзка с това са коректно дефинирани обектът и предметът, основната цел и по-конкретните задачи на изследването. Те съдържат потенциални възможности за постигане на сериозни научни резултати и приноси, като са логически добре обвързани, систематично и последователно следвани и успешно решени.

Изследователската теза е във връзка с формулирани релевантни на нея три хипотези, като е съобразена със спецификата на характеристиките на информационните стоки. В тях е заложена ролята на възникващи ограничения, нарастваща възвръщаемост и мрежови ефекти, които могат да оказват задържащо действие, да възпрепятстват постигането на пазарна ефективност. Тезата и хипотезите са успешно доказани в разработения анализ по трите глави на изложението.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Представеният и рецензиран дисертационен труд съдържа редица доказателства за отговарящи на изискванията, достатъчни и добри теоретични познания и изследователски умения на докторанта. В него са демонстрирани задълбочени познания в областта на избраната проблематика на информационните стоки и пазара им, умения да се интерпретира и анализира, да се достига до обосновани и добре аргументирани изводи и заключения.

Още в **първа глава** докторантът отстоява убедително свои позиции по фундаментални въпроси относно информацията. Тук са обхванати, като са подложени на задълбочен критичен, а също и на сравнителен, анализ широка съвкупност от схващания, разработени в различни теоретични направления и школи. Откроен е интердисциплинарният характер на разгледаните разбираня за информацията, като на преден план са коректно изведени (в контекста на целта и задачите на дисертацията) икономическите теории. Задълбочеността на анализа проличава ясно в умелото

интерпретиране, съпоставяне и оценка на утвърдени и по-нови, дискуссионни възгледи, в отчетливо изразеното мнение на докторанта за същността, характеристиките, измерването на информацията и свързаните с тях научни предизвикателства.

Във **втора глава** е разкрит в дълбочина механизмът на функциониране на пазара на информационни стоки. Отначало ударение е поставено върху същността и характеристиките на информационната стока. В ролята на критерии за превръщане на информацията в стока авторът въвежда три нейни свойства – класическата триада: ценност, полезност и стойност. Спецификата на информационните стоки, обаче, е такава, че е наложително преосмислянето на този класически фундамент. В тази връзка докторанта аргументирано обединява ценността с полезност, ограничеността с недостига и разходите, като изградената триада „овакantenото място“ се заема от трето и особено специфична характеристика на информационните стоки – възможността за отчуждаване и присвояване. Спецификата е много добре обоснована чрез сравнение на характеристиките на информационните и на традиционните (индустриалните) стоки, на критериите за свободно благо, публично благо и информационна стока с нулеви пределни разходи. Докторант Манчева е построила и своеобразна класификация на видове информационни стоки, съобразена с определени критерии. Като логическо продължение, детайлно и сериозно аргументирано са изяснени водещи детерминанти (мотиви), определящи търсенето и предлагането на тези стоки. Наред с обособени етапи в създаването на информационните стоки, разгледаната роля на явните и на неявни разходи, е направен извод за нарастващо пазарно влияние на големи дигитални компании и платформи. Теоретичният е допълнен удачно тук с емпиричен дескриптивен анализ, който потвърждава извода за промяна в характера на конкуренцията и наличие на предпоставки за монополизация.

Трета глава е съсредоточена върху ефективността и границите на пазара на информационни стоки. Паралелно с класическите схващания за ефективността тук е отдадено значение и на еволюционната теория за ролята на случайността и мотивите на икономическите агенти. Същевременно са систематизирани източници на неефективност, които докторантът асоциира с нарастващата възвръщаемост и положителните обратни връзки, публичните блага, липсващите пазари. Оттук е обосновано формирането на условия за субоптимално (второ най-добро) решение и възможности за множество равновесия. В допълнение е акцентирано и върху това, че в условия на мрежова свързаност и високи транзакционни разходи възникват механизми на непазарна координация и коопериране. Границите на пазара са под влияние и на несравнимостта и неизмеримостта на информационните стоки.

В последователно и логически обвързаното поетапно разработване на дисертационното изследване са постигнати успешно дефинираните основна цел и декомпозирани задачи, доказана е изследователската теза. За постигнатите резултати е допринесла правилно подбраната и приложена методология на изследването, включваща принципите и средствата на икономическия анализ и синтез, методите на индукция и дедукция, принципите, методите и средствата на сравнителния анализ, методи и средства на дескриптивен анализ.

Труда завършва със **Заклучение**, което адекватно синтезира получените научни и научно-приложни резултати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам без забележки формулираните научни приноси, включени в приложената към автореферата справка за тях. В добавка към това, трябва да отбележа, че сериозно внимание – от страна на научната общност, заслужава и специфичната трактовка на „класическата триада“ – полезност, стойност, ценност; както и своеобразната класификация на видове информационни стоки, предложени от докторанта.

Дисертационният труд на докторант Иванина Манчева е самостоятелно разработено, добре систематизирано, завършено научно изследване, посветено на информационните стоки, механизма на функциониране и ефективността на пазара им. Във всички негови части е видимо и ясно различимо собствено присъствие на автора, който показва умения и способност за разкриване, дефиниране и решаване на научни проблеми. Като резултат от добрата теоретична подготовка, обстойното познаване на предмета на изследването, умението да анализира критично, интерпретира, адаптира и обогатява научни схващания, да обработва и използва емпирична информация, докторантът достига до редица обобщения и изводи с приносен характер.

Постигнатите резултати безусловно са с приносен характер и отговарят на необходимите изисквания и критерии за придобиването на образователната и научна степен “доктор”. Те отразяват постиженията от извършения анализ и са представени детайлизирано в текстовете на трите глави, а също и синтезирано в оформените изводи и обобщения по всяка глава, както и в общото заключение на дисертационния труд.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Във връзка със защитата на дисертационния труд докторант Иванина Манчева е представила общо 5 научни публикации, които са реализирани през 2020-2021 г. Те включват 1 научна студия, 1 научна статия и 3 доклада на научни конференции. Една от публикациите е в съавторство (с 1 съавтор, научния ръководител) и 4 са авторски. От публикациите 1 (научната студия) е на английски език, останалите 4 са на български език. Студията и статията са в издания на УНСС (Годишник на УНСС и Научни трудове на УНСС), които са индексирани във вторични бази данни и позволяват по-широко разпространение и достъпност на научните резултати. В реализираните публикации са отразени различни важни аспекти на изследваната в дисертацията проблематика.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията, отразява относително пълно и коректно структурата и съдържанието на дисертацията.

От него се придобива синтезирана представа за основната цел, задачи и направления на анализа по отделните глави, точки и параграфи. Представянето им съответства на последователното разгръщане на изследването в посока доказване на формулираната теза, както и на приложените методи за анализ на пазара на информационни стоки. Това позволява да се открият по-ясно поставените от автора опорни пунктове на изследването, както и заеманите специфични авторови позиции по разглежданите аспекти и проблеми.

В края на автореферата са представени справка за получените научни приноси и резултати, както и списък на реализираните публикации по темата на дисертационния

труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

По-важни мои критични бележки отпратих към докторанта при обсъждането на проекта на дисертационния труд в катедрения съвет и те са отразени добросъвестно в представения краен вариант на дисертацията.

Препоръчвам на автора да продължи научните си търсения и разработки в областта на проблематиката на информационните стоки, търсенето и предлагането им, с което ще могат да се оползотворят в по-голяма степен, да се допълват и обогатяват и постигнатите в дисертацията научни приноси.

8. Заключение

Общото ми заключение е, че основната цел на дисертационното изследване е постигната, формулираните по-конкретни задачи са решени, изследователската теза е доказана.

От извършеното рецензиране може да се обобщи, че дисертационният труд на докторант Иванина Цекова Манчева на тема „Механизъм на функциониране и ефективност на пазара на информационни стоки“ е самостоятелно разработено, задълбочено и завършено, актуално и полезно научно изследване, което отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. На основата на получените научни резултати и приноси и посочените от мен аргументи предлагам на Иванина Цекова Манчева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Политическа икономия“.

10.05.2022 г.

Подпис:

доц. д-р Ивайло Беев

REVIEW

From: Assoc. Prof. Dr. Ivaylo Donchev Beev, UNWE, scientific specialty "Political Economy"

Subject: dissertation for the award of educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Political Economy" at UNWE.

Grounds for presenting the review: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order №768 / 25.03.2022 of the Rector of UNWE.

Author of the dissertation: Ivanina Tsekova Mancheva

Dissertation topic: "Mechanism of functioning and efficiency of the information goods market"

1. Information about the dissertation

The doctoral candidate Ivanina Mancheva studied in a doctoral program at the Department of Economics, Faculty of General Economics of UNWE in the scientific specialty "Political Economy" according to the Order of the Vice-Rector for Research of UNWE №952 / 11.04.2019. form in the period 2019-2022. The dissertation was developed under the scientific guidance of Assoc. Prof. Dr. Vera Pirimova (Department of Economics, OIF of UNWE).

During the training period, doctoral candidate Ivanina Mancheva has completed all of the activities provided for in the individual curriculum. The doctoral candidate has successfully passed, with high marks, all planned exams in the compulsory disciplines for the professional field (block A) and in disciplines for the scientific specialty (block B). She has carried out the research work on time and at a high level, she has realized the planned and eligible publications.

2. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation presented for defense has a total volume of 232 standard pages, of which 210 pages are the body of the text. The dissertation research has a standard, logically sound structure - it consists of an introduction, three chapters and a conclusion; incl. 5 figures and graphs, 6 tables, as well as a list of used literature and information sources.

The doctoral candidate demonstrates very good awareness of the researched issues - many scientific sources are used and correctly cited in the texts, a total of 328 literary sources were used in the development of the dissertation (including publications on the issues by Bulgarian and foreign authors, translated literature in Bulgarian and Russian languages, as well as original works in Russian and English). Special sources (in the list to the used literature) and data sources (22 in total) are specially separated.

The relevance of the issue is indisputable, it is implied by the topic, but it is also very well explained in the introduction, as well as in the whole exposition of the dissertation. The Information and Communications Technologies (ICT) have already entered all spheres of the economy and people's lives, are developing more and more intensively, are constantly being updated and diversified. The creation (respectively supply), the use (respectively the demand) of the emerging new information goods, posed serious challenges to science and require adequate scientific explanation - as their creation and use differs significantly from the known and imposed in theory explanatory models for traditional goods, due to the significant differences between information goods and traditional ones. This justifies the interest in the mechanism of functioning and efficiency of the information goods market, while being a clear indication of the relevance and need for research at a high theoretical level. Proof of this is the growing interest of the academic community in the issue. It is quite natural - as in any emerging field of research and in which scientific ideas and concepts about them are under development, to find that they are more often fragmentary and have not reached the necessary completion and argumentation (in general). This unequivocally emphasizes the need and scientific merits of the developed dissertation.

In close connection with this, the object and the subject, the main goal and the more specific tasks of the research are correctly defined. They contain potential opportunities for achieving serious scientific results and contributions, as they are logically well connected, systematically and consistently followed and successfully solved.

The research thesis is in connection with formulated three relevant hypotheses, taking into account the specifics of the characteristics of information goods. They have the role of emerging constraints, increasing returns and networking effects that can have a deterrent effect and hinder market efficiency. The thesis and hypotheses have been successfully proved in the developed analysis of the three chapters of the exposition.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The presented and peer-reviewed dissertation contains a number of evidence of meeting the requirements, sufficient and good theoretical knowledge and research skills of the doctoral candidate. It demonstrates in-depth knowledge in the field of selected issues of information goods and their market, skills to interpret and analyze, to reach sound and well-argued conclusions.

Already in the *first chapter* the doctoral student convincingly defends her positions on fundamental issues regarding information. Here they are covered, as they are subjected to in-depth critical, as well as comparative, analysis of a wide range of concepts developed in various theoretical fields and schools. The interdisciplinary nature of the considered understandings of information is highlighted, as the economic theories (in the context of the purpose and tasks of the dissertation) are correctly brought to the front. The depth of the analysis is clear in the skillful interpretation, comparison and evaluation of established and newer, debatable views, in the clearly expressed opinion of the doctoral candidate on the nature, characteristics, measurement of information and related scientific challenges.

The second chapter reveals in depth the mechanism of functioning of the information goods market. Initially, emphasis was placed on the nature and characteristics of the information product. In the role of criteria for converting information into a commodity, the author introduces three of its properties - the classical triad: value, utility and cost. The specificity of information goods, however, is such that it is necessary to rethink this classic foundation. In this regard, the doctoral candidate persuasively combines value with utility, limitation with scarcity and costs, as the established triad "vacancy" is occupied by a third and particularly specific feature of information goods - the possibility of expropriation and appropriation. The specificity is very well substantiated by comparing the characteristics of information and traditional (industrial) goods, the criteria for free goods, public goods and information goods with zero marginal cost. Doctoral candidate Mancheva has also built a classification of types of information goods, in accordance with certain criteria. As a logical continuation, leading determinants (motives) determining the demand and supply of these goods have been clarified in detail and seriously with arguments. Along with separate stages in the creation of information goods, the considered role of explicit and implicit costs, a conclusion is made for the growing market influence of large digital companies and platforms. The theoretical one is aptly supplemented here with an empirical descriptive analysis, which confirms the conclusion of a change in the nature of competition and the existence of prerequisites for monopolization.

The third chapter focuses on the efficiency and boundaries of the information goods market. Along with the classical concepts of efficiency, evolutionary theory of the role of chance and the motives of economic agents is also emphasized here. At the same time, there are systematized sources of inefficiency, which the doctoral student associates with the growing returns and positive feedback, public goods, missing markets. Hence the formation of conditions for suboptimal (second best) solution and opportunities for multiple equilibria is justified. In addition, emphasis is placed on the fact that in conditions of network connectivity and high transaction costs, mechanisms of non-market coordination and cooperation are emerging. The boundaries of the market are also influenced by the incomparability and immeasurability of information goods.

In the consistent and logically connected step-by-step development of the dissertation research the successfully defined main goal and decomposed tasks have been achieved, the research thesis has been proved. The correctly selected and applied research methodology, including the principles and means of economic analysis and synthesis, the methods of induction and deduction, the principles, methods and means of comparative analysis, methods and means of descriptive analysis contributed to the achieved results.

The paper ends with a Conclusion, which adequately synthesizes the obtained scientific and scientific-applied results.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

I accept without remarks the formulated scientific contributions included in the reference attached to the abstract. In addition, I must note that the specific interpretation of the "classical triad" - utility, value, cost - deserves serious attention from the scientific community; as well as the peculiar classification of types of information goods proposed by the doctoral candidate.

The dissertation of doctoral candidate Ivanina Mancheva is an independently developed, well-systematized, completed research on information goods, the mechanism of functioning and efficiency of their market. In all its parts the author's own presence is visible and clearly distinguishable, which shows skills and ability to discover, define and solve scientific problems. As a result of good theoretical training, extensive knowledge of the subject, the ability to critically analyze, interpret, adapt and enrich scientific concepts, to process and use empirical information, the doctoral student reaches a number of generalizations and conclusions of a contributing nature.

The achieved results are certainly of a contributory nature and meet the necessary requirements and criteria for obtaining the educational and scientific degree "Doctor". They reflect the achievements of the analysis and are presented in detail in the texts of the three

chapters, as well as synthesized in the conclusions and summaries of each chapter, as well as in the general conclusion of the dissertation.

5. Evaluation of the dissertation publications

In connection with the defense of the dissertation, doctoral candidate Ivanina Mancheva presented a total of 5 scientific publications, which were realized in 2020-2021. They include 1 scientific study, 1 scientific article and 3 reports at scientific conferences. One of the publications is co-authored (with 1 co-author, supervisor) and 4 are solely by the doctoral candidate.

1 of the publications (the scientific study) is in English, the other 4 are in Bulgarian. The study and the article are in the editions of UNWE (Yearbook of UNWE and Scientific Papers of UNWE), which are indexed in secondary databases and allow wider dissemination and accessibility of scientific results. The realized publications reflect various important aspects of the issues studied in the dissertation.

6. Evaluation of the abstract

The abstract is developed in accordance with the requirements and reflects relatively fully and correctly the structure and content of the dissertation.

It provides a synthesized idea of the main purpose, tasks and directions of the analysis of the individual chapters, points and paragraphs. Their presentation corresponds to the consistent development of the research in the direction of proving the formulated thesis, as well as the applied methods for analysis of the market of information goods. This allows to highlight more clearly the author's points of reference of the study, as well as the specific positions of the author on the aspects and problems.

At the end of the abstract there is a reference to the received scientific contributions and results, as well as a list of realized publications on the topic of the dissertation.

7. Critical remarks, recommendations and questions

I made more important critical remarks to the doctoral candidate during the discussion of the project of the dissertation work in the department council and they are reflected in good faith in the presented final version of the dissertation.

I recommend to the author to continue his research and development in the field of information goods, supply and demand, which will be able to make greater use of, complement and enrich the scientific contributions achieved in the dissertation.

8. Conclusion

My general conclusion is that the main goal of the dissertation research has been achieved, the formulated more specific tasks have been solved and the research thesis has been proven.

From the review it can be summarized that the dissertation of doctoral candidate Ivanina Tsekova Mancheva on "Mechanism of functioning and efficiency of the information goods market" is an independently developed, in-depth and complete, current and useful research that meets the requirements for obtaining the educational and scientific degree of "Doctor". On the basis of the obtained scientific results and contributions and the arguments I have indicated, I propose that Ivanina Tsekova Mancheva be awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Political Economy".

May 10, 2022

Signature:

Assoc. Prof. Dr. Ivaylo Beev